



# Innovación: adaptabilidade ou emancipación?

REVISTAGALEGA  
DE EDUCACIÓN  
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 34-36

## Joan Domènech Francesc

Blog "Després de l'Escola":  
<https://joandf.blogspot.com>

[joan.domenech.francesch@gmail.com](mailto:joan.domenech.francesch@gmail.com)

"Penso que l'educació ha de poder superar tòpics i falsos mites i ha de poder contribuir a una gran finalitat: fer persones que pensin per si mateixes, lliures i que treballin per una societat més justa i equitativa"

Desde setembro pasado son un aprendiz de xubilado que segue interesándose pola escola e a educación. Ata xuño de 2018 estiveno intentando desde a escola: promover a renovación, traballar en equipo, facer comunidade, cambiar o currículo e a avaliación, impulsar a formación e a reflexión sobre a práctica, formar alumnos críticos, debater, dialogar, conversar, formar, educar..., facer da escola un lugar vivible e habitable, un lugar público, unha escola pública. Durante estes anos non me esquecín de analizar criticamente as administracións e tamén me atrevín a poñer en dúbida prácticas e posicións

corporativas dalgúns dos meus colegas. Non teño, nin hei ter nunca, interese por presumir de currículo. Estiveno intentando e estou satisfeito diso. Baixo o paraugas da renovación, de melloira, do cambio, da innovación. Colleitei algúns fracasos e deles intentei aprender.

A vantaxe da xubilación é que tes máis tempo para ler, para escribir e para conversar con outros colegas. E, ultimamente, leo moita literatura pedagóxica, cousa que antes non podía. Publico algúns artigos sobre temas de actualidade. E doume conta das outras miradas que coexis-

ten coa miña[1]. E todo iso lévame a re-examinar moitos temas. Como dicía o poeta *o máis terrible apréndese enseguida e o fermoso cústanos a vida*.

Leo posicións pechadas, unilaterais -radicais- fronte á innovación que aparecen na miña bandexa de News. A sospeita percorre os camiños da innovación e chámase neoliberalismo, Banco Mundial, Fondo Monetario Internacional...

O certo é que a innovación, que hai uns anos era un fenómeno illado e moi minoritario, converteuse en noticia de actualidade que merece a atención dos medios de comunicación. En Catalunya, nos últimos quince anos, ata no marco desfavorable dos severos recortes educativos da administración, apareceron numerosas iniciativas e experiencias: escolas de nova creación, rede de Escola Nova 21, Rede de competencias básicas, experiencias de Aprendizaxe-Servizo, e ata movementos de cambio na escola privada (Horitzó 2020 nos Xesuítas, Sumem na Escola Pía). Existen ademais moitas experiencias illadas e todo iso supuxo unha revitalización da renovación pedagóxica. Hai interese en estender e consolidar redes para o cambio. A recente proposta de organizar un Congreso de Educación Pública[2], responde a esta necesidade: con máis de douscentos centros educativos na súa organización, supón un reto a curto e medio prazo no campo da reflexión e potenciación de novas experiencias.

No entanto, sabemos e constatamos que hai dous intereses en pugna na educación:

a) contribuír á formación dunha cidadanía crítica, emanci-

pada, dona do seu destino, con todas as ferramentas necesarias para intentar mellorar a sociedade e enfrontarse aos problemas que ten?

b) ou formar cidadáns que se adapten a un mundo desigual, no que cambian as regras de xogo, pero os intereses escuros do capital seguen sendo os mesmos: que siga a desigualdade, a pobreza, a exclusión, a destrución do medio ambiente e que o capital e a riqueza... -e os poderes de decisión- sigan en mans duns poucos?

Xa sei da simplicidade desta dicotomía, pero sei que describe unha realidade actual. Neste panorama, observo que a innovación ou o cambio poden interesar tanto a un como ao outro interese antagónico. É máis, a miña experiencia dime que na escola conviven e enfróntanse estas dúas concepcións, nun continuo de accións e reflexións que se entrelazan constantemente.

Tamén as críticas a experiencias e redes de innovación son confusas, e observo como afectan a moitas propostas con moi poucos matices, sexan cales sexan as súas finalidades. Cando suscitamos que a innovación non pode ser sostible, nin perdurable, nin manterse se non em-

pezamos a poñer condicións e, sobre todo, cando algunhas destas condicións afectan á función pública e á situación laboral do funcionariado, as sospeitas e descualificacións afloran desde estas posicións críticas.

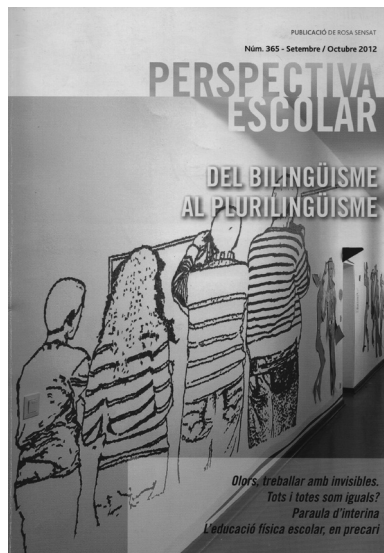
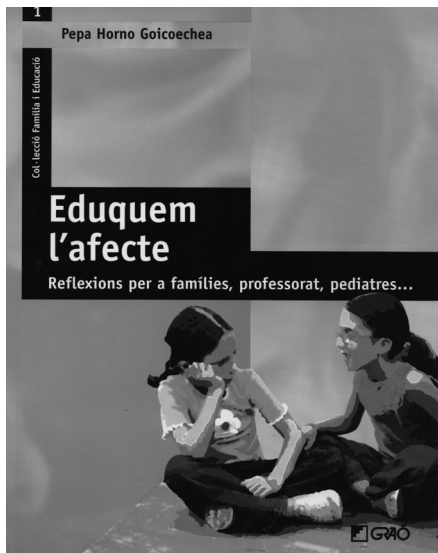
Aínda que aceptamos que o profesorado debe ser o axente clave nos procesos de cambio, a algunhas persoas dóelles que suscitamos que a súa avaliación, os criterios de acceso, de formación de persoais, de concreción dos horarios laborais e dos modelos de formación permanente, deben revisarse para conseguir, precisamente, un profesorado formado e implicado, cunhas boas condicións laborais, disposto a impulsar na práctica a renovación, comprometido coa educación. E que isto implica necesariamente pensar nunha función pública afastada dun sistema de privilexios no que só contan os dereitos, como condición para superar a situación actual. Unha situación na que a renovación pedagóxica subsiste grazas á xenerosidade e profesionalidade dunha minoría -inmensa, pero minoría- do profesorado.

Deixar que as cousas sigan evolucionando de forma natural parece máis revolucionario que suscitar reformas en profundidade e algúns colegas acúsannos



[1] *Diari de l'educació*, <http://diarieducacio.cat/blogs/transformarleducacio/2019/02/21/la-renovacio-pedagogica-a-catalunya-i-el-primer-congres-deducacio-publica/>

[2] <https://congreseducaciopublica.wordpress.com>



de axentes do neoliberalismo e de defender intereses escuros non confesables e escondidos tras unha pátina de voluntarismo e progresía cando intentamos desde a práctica diaria dos centros educativos impulsar procesos de renovación ou redes de intercambio e chocamos cunhas condicións que os imposibilitan e uns intereses que os dinamitan (algunhas relacionadas coa configuración da función pública, xunto a outras relacionadas cos recursos ou as culturas selectivas ou segregadoras existentes na sociedade, ou concepcións centralizadoras da Administración e o currículo).

A sociedade, a configuración e a circulación do coñecemento, os modelos familiares e de relacións persoais, están cambiando de forma acelerada. E isto implica, inevitablemente, que na educación hai moitas cousas que deben cambiar. E a nosa responsabilidade pasa por adiantarse de novo aos cambios xa que, se non, van pasar por encima dos dereitos, non soamente do profesorado senón do conxunto da cidadanía.

Hoxe, o que periga é certamente o modelo de educación pública, e con el a función pública, a democracia e a emancipación como propósito xenuíno deste

modelo educativo. E hai que interpretar os esforzos que se fan desde a escola -por grande ou pequeno que sexa o proxecto, por humildes que sexan os apoios que teña, por escasos que sexan os recursos...- como intentos de debuxar, no novo contexto social, económico, cultural... unha Nova Educación Pública que neutralice precisamente os intentos do neoliberalismo de limitar o peso que ten como institución claramente aliñada a favor do cambio social, a igualdade, a xustiza social e a emancipación das persoas.

O inmovilismo é un aliado do conservadorismo que reivindica este papel de adaptabilidade que debe cumprir a educación fronte ao rol emancipador que seguimos reivindicando. E a construción de redes de intercambio e innovación son elementos positivos que debemos potenciar e achegar a posicións de profunda renovación educativa.

Henry Giroux animábanos, hai xa algúns anos, a utilizar o currículo como un espazo de confrontación e de loita pola democracia e mellora educativa. O problema hoxe xa non é facelo, porque estase facendo en moitos centros educativos, senón seguir loitando para mellorar as

condicións que permitan estender esta perspectiva. Patrick Vivaret propoñíanos o soño, REVE (Resistencia creativa, Visión transformadora, Experiencia anticipadora), como estratexia para construír unha alternativa á situación actual. Necesitamos estas experiencias anticipadoras, aínda que sexan imperfectas e inacabadas, tentativas de cambio, de non resignación, de perspectiva de futuro, de eutopía (o bo lugar posible). Experiencias que deben contaminar todos os campos: unha Administración que acompañe procesos de innovación e poña as condicións para o seu desenvolvemento; un profesorado comprometido co cambio e que fuxa dunha concepción corporativa e nesgada de dereitos sen deberes; movementos de renovación e redes críticas capaces desde a xenerosidade de compartir e construíren novo coñecemento; comunidades implicadas. Erros, seguramente. Pero non os menosprezamos e aprendamos deles.

Construír unha alternativa nos tempos que virán require unha gran capacidade de reflexión e colaboración. Pero tamén de autocrítica dos sectores profesionais (movementos, sindicatos, asociacións etc.) que, quizais, non souberon estar á altura das circunstancias. No outro extremo, deixar a iniciativa do cambio ao neoliberalismo xa podemos imaxinar a onde nos pode conducir. ■